
Jaroslav Alt

Jaroslav Alt: naše škola je pro mě velice inspirativním prostředím, jsem jí za to skutečně vděčný

Doc. ak. mal. Jaroslav Alt je od roku 2006 zaměstnancem Historického modulu FHS UK. Během svého působení na fakultě přednášel v takových kurzech jako *Dějiny umění 19. a 20. stol.*, *Krajina jako fenomén*, *Prostor a čas v malbě 19. a 20. století*, *Město - architektura - umění* aj. Kromě problematiky vnímání, poznávání a čtení uměleckého díla minulosti i současnosti v rámci své pedagogické a vědecké činnosti se též věnuje kresbě, malbě a restaurování uměleckých děl.

Pane docente, mohl byste prosím představit oblast Vašeho odborného zájmu?

Je to především malba a kresba, druhou oblastí pak restaurování uměleckých děl minulosti, kde se soustředím zejména na závěsný obraz a nástěnnou malbu, v menší míře na polychromovanou plastiku. Ještě do minulého roku jsem vedl Ateliér restaurování nástěnné malby a sgrafita na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice. Léta jsem tyto dvě činnosti, vlastní tvorbu a restaurování, kombinoval, v poslední době se však spíše soustředím na vlastní tvorbu a restaurování postupně tlumím. I když se na první pohled může zdát, že malba, kresba na jedné straně a restaurování na straně druhé mají mnoho společného, ve skutečnosti to až tak není. Přecházení z jedné činnosti do druhé je velmi náročné, především psychicky. Nutnost zbavit se určité zátěže, kterou v sobě člověk mimoděk nastřádá díky velmi těsnému kontaktu s díly minulosti při jejich restaurování, se může stát vymezením příliš uzavřeného prostoru, ve kterém se pak ve volné tvorbě pohybuje. A to i přes určitá pozitiva, která kontakt s díly minulosti přináší a kterými je možná hlubší poznání technologií a technik malby, možná hlubší seznámení se s variabilitou výtvarného projevu v obecnější rovině. To nebezpečí tu je. Samozřejmě, že k těm nebezpečím patří studium děl nejen starých, ale i novějších umělců a inspirování se jejich díly. To je ale zcela jiná oblast vnímání děl minulosti, než v jaké se pohybují při jejich restaurování.

Jaké kurzy v tomto semestru vedete na FHS UK a o jakých kurzech uvažujete do budoucna?

V tomto semestru jsou to kurzy, které střídavě vedeme s manželkou a týkají se problematiky vnímání, poznávání a čtení uměleckého díla minulosti i současnosti. Je to téma, které mě osobně zajímá a kterému se věnuji v rámci koncipování kurzů na FHS již dlouho. V příštím semestru bychom rádi zavedli nový, opět společný kurz, který se bude věnovat umění a architektuře 19. století z pohledu malíře a restaurátora na jedné straně, a historičky umění na straně druhé.

A co se týká vědecké práce, jakých výzkumných projektů se momentálně účastníte?

V současnosti pracujeme spolu s manželkou na dvou projektech. Prvním je výzkum, dokumentace a kritické hodnocení tvorby stavitelské rodiny Blechů, kteří se věnovali na přelomu 19. a 20. století projektování a realizaci evangelických modliteben, druhým restaurátorský a umělecko-historický průzkum v kapli sv. Václava a sv. Vladislava v objektu Vlašského dvora v Kutné Hoře. Hlavní důraz zde klademe na průzkum dvou oltářních arch, o kterých je, co do jejich původu, proměn v průběhu několika staletí i důvodů instalace právě v této kapli, prozatím minimum informací. Výstupem obou projektů by měly být samostatné publikace.

Pole Vašeho odborného působení má dost výrazný interdisciplinární charakter. Z jakých disciplín nejčastěji čerpáte nové impulzy?

Patrně základním impulsem je vlastní tvorba, problematika převedení viděného, ale i zažitého do výtvarné polohy. Obdobná problematika souvisí i s restaurováním, především v oblasti koncipování restaurátorského zásahu s důrazem na prezentaci restaurovaného historického díla. Tady existuje určitá spojnice, nebo spíše styčné plochy mezi oběma obory. Především v oblasti zvažování míry užití čistě estetických nástrojů v obou disciplínách. Jak ve vlastní výtvarné práci, tak i v restaurování je čistě estetický přístup vždy dvousečný. Bez estetiky to nejde, na druhou stranu čistě estetický přístup uplatňovaný při koncipování restaurátorského zásahu může znamenat nebezpečí dezinterpretace historické výpovědi, kterou umělecké dílo minulosti obsahuje. Samotná estetika může ale suplovat výtvarnou rovinu i nově tvořeného díla. Na tom se ale nedá stavět. Je to docela složité téma, kterému by bylo možné věnovat samostatný rozhovor.

A kde nacházíte inspiraci pro svoji malířskou tvorbu?

Je to především prostředí, ve kterém se pohybují. Před dvanácti lety jsme se s ženou stěhovali z jedné krajiny do druhé. V té první jsem se narodil a žil v podstatě padesát let. V té druhé jsem těch zhruba deset let. Žijeme v téměř čisté přírodě. Teprve v poslední době mám pocit, že pronikám dovnitř. Že tuto už svoji, lépe řečeno naši krajinu začínám lépe vnímat, možná jí trochu začínám i rozumět. Dynamice barevného pohybu stromů, rytmu ptačího létání nad naším údolím, barevným a rytmickým proměňám stráně proti našemu domu, jemným, skoro nepostřehnutelným proměňám naší zahrady v průběhu dne i roku. Je to stále pevnější vazba, jak z hlediska pocitu stále sílící sounáležitosti i možností vyloženě fyzického kontaktu. Snažím se proniknout pod vrchní rovinu běžného vizuálního pozorování k rovině, možná hlubíně a výšině porozumění prostoru, ve kterém se pohybují a kterého jsem součástí. To postupné dorozumívání jde pomalu, na chvíli mám pocit, že leccos už možná chápu, chvílemi, že to stále není to správné poznání, že mě to teprve čeká. I to je velmi hezké.

Přemýšlel jste někdy nad tím, do jakého žánru a uměleckého stylu by se mohla zařadit Vaše díla?

To je velmi obtížné. Žánr nevím. O vlastní tvorbě se mluví moc špatně. Těžko převyprávět obraz nebo kresbu. Kdyby šly odvyprávět, nemusí být obrazy malovány. Je to specifický způsob vyjadřování, který nelze nahradit. Navíc, jakmile umělec začne o své práci vyprávět, obrazy vysvětlovat, většinou jsou to více či méně hlouposti. Skutečně to nejde. Před lety jsem začínal figurativní grafikou s tématy, která byla inspirována nejobyčejnějšími situacemi v oblasti, která se dotýkala velmi těsně mého života, mé rodiny, prostředí, v kterém jsme se pohybovali. V té době jsem se věnoval hodně grafice, suché jehle, která je asi jednou z nejjintimnějších grafických technik. Pak přišlo období určité změny a snahy odpoutat se od viděné reality, snad trochu k neviděnému. Ta změna souvisela s důležitou změnou v mém životě i v životě mých dětí. Asi tam byla určitá logická spojitost, kterou neumím úplně pojmenovat. Snažil jsem se své pocity převádět spíše do polohy redukovaného znaku, ať už v barvě, tak i kresbě. Těžko říct, zda to byla dobrá nebo špatná cesta, nebo možná slepá kolej, doufám, že ne. To člověk asi není schopen v době, kdy řeší konkrétní problém, jednoznačně hodnotit. Každopádně to bylo období nově nabyté životní jistoty, vytvoření si relativně pevně vymezeného, a tím i jistého prostoru tvorby. V současnosti, možná to souvisí i s přibývajícím věkem, možná právě s dlouhodobější životní stabilizací, za kterou vděčím své ženě, mám tendenci trochu se vrátit k figurativní tematice. Možná je to i návrat k osobnějším a jednodušším tématům. Mám stále intenzivnější pocit, že mi začíná stačit i velmi malý prostor na to, abych byl schopen vnímat i drobná témata a motivy, která lze následně zpracovat jako témata velká, možná i s určitým přesahem.

Je momentálně možné někde spatřit Vaše díla? Chystáte do budoucna nějakou výstavu?

Pár věcí je v Národní galerii v Praze, v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze, v Galerii Felixe Jeneweina města Kutné Hory, v Galerii města Litomyšl, v Muzeu současného umění v Gize, v Národní galerii ve Washingtonu. Permanentně visí moje obrazy v prostorách hudební společnosti ARS VIVA v Brémách.

A když se naskytne nějaká ta volná chvíle, jak nejraději trávíte svůj čas?

Nejvíce asi na zahradě. Je to kousek pozvolna zpracovávaného prostoru, který si vytváříme s ženou. Je to kousek přírody, či spíše krajiny, do které se otiskáváme (to zní vznešeně, ale není to tak). Snažíme se s přírodou neprat, jen si vzájemně s tím malým kouskem přírody porozumět, něco přidáme my, něco příroda, snažíme se jí až tolik nepřekážet (podle toho to taky občas vypadá). Mám rád hudbu, pokud to jde, tak poslouchám, i když ne tak často, jak bych si přál. Pak je to četba. Taky na tu bych potřeboval víc času. S ženou máme rádi filmy, tak si je společně pouštíme.

Dokázal byste vyjmenovat Vaše nejoblíbenější knihy z oblasti krásné literatury a Vaše oblíbené hudební skladby?

Milá Kateřino, to je zase docela těžká otázka, na kterou je velmi těžké odpovědět. Zase je toho hodně. Z literatury to nejspíš bude poezie. Asi mi je bližší než beletrie, kde je čtenáři do jisté míry již předkládán víceméně hotový obraz, který si sice každý může modifikovat, ale kompozice v podstatě zůstává. U poezie je to snazší a těžší zároveň. Obraz je rozostřenější, slova úspornější, prostor pro čtenáře je ale v důsledku mnohem větší než u beletrie. Těch vodítek a směrů kudy se pustíte, je mnohem víc. Je tam spousta prostoru, nejednoznačností, nejistot, které si musím jako čtenář dosazovat sám. Stále to jsou *Sonety* Williama Shakespeara. Čtu si je pořád dokola a vždycky mám pocit, že je čtu znovu. Doufám, že to není díky špatné paměti. Jsou striktně omezené danými pravidly a přitom velmi otevřené. Dalším autorem je Vladimír Holan (asi *Na celé ticho*). Holan je pro mne vlastně malířem, který umí volit správné kombinace slov, stejně jako malíř správně volené barvy, kladené postupně vedle sebe i na sebe v lazurách i pastách. Třetím autorem by zřejmě byl T. S. Eliot se svou prostorovou nejistotou, která je velmi přesvědčivá, temně barevná a přitom nesklíčující (*Čtyři kvartety*), a v důsledku uklidňující právě svou neuchopitelností. Pak *Píseň písni*, čistá, průzračná, nevinná i vinná. Hodně si čtu Martina Jirouse, Bohuslava Reynka, Jirku Tepera.

Co se týká hudby, je toho moc, asi nebudu umět vybrat. Mám své autory, které poslouchám opakovaně. Ze starší hudby patrně G. F. Händel (Concerti Grossi, Mesiáš), Henry Purcell (*Královna víl*). Cokoliv od Mozarta. Pak Igor Stravinskij, Leoš Janáček. Z mladších skladatelů Gabriel Fauré, Paul Hindemith, César Franck. Ze současných Arvo Pärt. *Spiegel im Spiegel*, skladba, která mě, když jsem ji před mnoha léty slyšel poprvé, úplně ochromila. Ve verzi pro housle a klavír je až na dřeň pronikavá. Mám rád skladby Steve Reicha, Henryka Góreckého. Poměrně nedávno jsem měl možnost „naživo“ slyšet skladbu Erica Whitacera *When David Herd* v podání sboru Korikos New York. Byl to pro mě velký objev. Tichá hudba, jen jemně rozechvělá, prostupná všemi směry, něžná, ale hutná. K pláči i radosti. Velmi silným zážitkem byl pro mne také koncert souboru Barocco sempre giovane se sólistou Jiřím Bárrou na violoncello v kapli Božího těla v Kutné Hoře. Zvláště Trauermusik Paula Hindemitha. Před léty jsem interiér kapele restauroval, mám k tomu prostoru zvláštní vztah. Je to nádherná architektura z konce 14. století se skvělou akustikou, a ta hudba, jakkoli časově vzdálená, ji tolik moc naplňovala.

Navštívil jste v poslední době nějakou výstavu, galerii či muzeum, které Vás hodně zaujaly a které byste mohl doporučit?

Teď to bude velmi subjektivní, ale doporučuji návštěvu stálé expozice obrazů a grafiky Giorgia Morandiho v Bologni v Museo Morandi v Mambo. Byli jsme tam s ženou letos na konci léta. Hluboké a soustředěné dílo, bez efektů, bezelstné, ale s tajemstvím, bez falešného kalkulu, velmi intimní, ale neuzavírající se do sebe. Je to jedinečná příležitost vidět na jednom místě shromážděná díla tohoto umělce.

Co byste popřál do budoucna svým kolegům a celé naší fakultě?

S trochou sobeckosti, to co prožívám na fakultě sám. Mám možnost srovnání naší fakulty s jinými školami, na kterých jsem dlouhodobě učil. Nikde jinde jsem nepotkal tolik lidí, se kterými jsem mohl navázat blízké přátelské vztahy, ať již v rovině odborné, tak i lidské. Chvillemi mám dokonce pocit štěstí, že se v tomto prostředí mohu pohybovat. Osobně je pro mě naše škola již od začátku prostředím velice inspirativním, jsem jí za to skutečně vděčný. Tento pocit bych rád popřál i svým kolegům. Samozřejmě i dobré studenty. I to se mi poštěstilo za ta léta, co na škole jsem. S řadou z nich se k sobě hlásíme i po letech od jejich absolutoria, některé se mi podařilo během jejich studia na FHS i částečně zorientovat a nasměrovat k oborům, ve kterých pak pokračovali v dalším studiu. Teď to vypadá neskromně, ale jsem na to pyšný. To přeji i svým kolegům. Fakultě bych přál, aby si zachovala stávající tvář oborově otevřené školy s mezioborovými přesahy a samozřejmě i do budoucna s tak kvalitními učiteli, jací v současné době na škole působí. A samozřejmě s tak dobrým vedením celé fakulty.

Děkuji Vám za tento rozhovor.

Kateřina Tourková

6. 12. 2013